

Milí studenti, posílám Vám studijní materiál k předmětu Občanská nauka. Na začátku je opakování toho, co jsme si říkali v hodině. Očekávám, že si materiál přečtete, důležité informace zapíšete do sešitu a budete umět.

Děkuji Šarapatková

Vývoj a rozvoj člověka

Vývoj = evoluce

-odborný název pro **vývoj je evoluce**

-evoluce je postupný vývoj, postupné zdokonalování od jednodušších forem ke složitějším

- z psychologického hlediska znamená vývoj změny osobnosti a všech duševních (psychických) jevů, spojené s vývojem biologickým a sociálním

FYLOGENEZE A ONTOGENEZE

- Může jít o vývoj ve dvojitým smyslu:

-vývoj od jednodušších živočichů k složitějším až k člověku, trvající miliony let –

FYLOGENEZE

-vývoj lidského jedince od narození až ke stáří – **ONTOGENEZE**

Vývoj každého člověka má individuální průběh.

Vývoj člověka se uskutečňuje jednak prostřednictvím zrání, jednak vzájemným působením jedince a prostředí ve kterém vyrůstá (výchova a učení)

-zrání připravuje předpoklady k rozvoji psychických procesů a vlastností, jejich konkrétní realizaci zajišťuje učení

Tělesná a duševní schránka osobnosti

- člověk se vyvíjí tělesně a duševně
- tělesný vývoj znamená postupné zdokonalování (rozvoj) tělesných funkcí
- duševní vývoj znamená postupné změny duševních (psychických) jevů a funkcí
- duševní vývoj vyvolává změny v chování a prožívání člověka
- cílem lidského vývoje je rozvoj osobnosti

Osobnost

- osobnost je každý člověk se všemi **psychickými** (schopnostmi, dovednostmi, temperamentem, zájmy, postoji, cíli), **biologickými** (postava, barva očí, zda je zdravý, silný) a **sociálními znaky** (povolání, vzdělání, jaká je jeho rodina)
- osobnost vyjadřuje odlišnost jedince od ostatních lidí
- člověk jako jediný živočich má schopnost stanovit si cíl svého jednání a podílet se na tvorbě kultury

Osobnost

Osobnost je jednota tělesného a psychického, vrozeného a získaného, typická právě pro určité jedince a projevující se v jeho chování

ETAPY LIDSKÉHO ŽIVOTA ☺

Etapy lidského života a jejich charakteristické znaky

V procesu vývoje jedince (ontogeneze) **lze rozlišit tři hlavní stadia:**

- Dětství a mládí – zdokonalování po stránce rozumové, tělesné i sociální, převažující činností je

- hra, učení, příprava na život
- Dospělost – upevňování vlastností člověka, mezilidských vztahů a profesionální orientace, převážuje společensky prospěšná a tvořivá činnost
- Stáří – úbytek pracovních schopností, zdraví a sil

Dále jednotlivá období dělíme

- období prenatální (před narozením) – trvá od početí do narození – tj. 9 kalendářních měsíců
- období novorozence – začíná porodem a trvá přibližně 1 měsíc
- období kojence – do 1 roku
- období batolete – od 1 do 3 let
- předškolní věk – od 3 do nástupu do školy (6-7 let)
- mladší školní věk – od 6-7 do 11-12 let
- pubescence (starší školní věk) – od 11-12 do 15 let
- adolescence – od 15 let do nástupu do zaměstnání
- dospělost – ranná – od nástupu do zaměstnání do 25 let, plná do 40 - 45, pozdní dospělost – od 40-45 do 65 let
- stáří – od 65 let výše

Období prenatální

- **Vývoj organismu může v této době ovlivnit řada činitelů. Největší vliv mají právě v období embryonálním, kdy se utvářejí tělesné orgány. Špatná výživa těhotné matky, infekční choroby, např. zarděnky, některé léky nebo drogy mohou narušit vývoj embrya. (alkohol, drogy mohou způsobit – dítě ubrečené, s malou váhou, narušená nervová soustava, končí předčasným porodem). Nežádoucí odchylky ve vývoji organismu také mohou způsobit některé druhy záření, Rh-faktor, pokročilý věk matky a emoční stres.**

Období novorozence

- **Začíná porodem a trvá přibližně jeden měsíc**
- Novorozenecké období je období adaptace, během kterého se porozený plod přizpůsobuje podmínkám mimoděložního prostředí. **Novorozenec si zvyká na nové prostředí.**
- **Dokáže se přizpůsobit střídání rytmu bdění a spánku**
- **Ze smyslových orgánů je nejvíce vyvinut dýchací, sací, uchopovací, úlekový reflex**
- Od prvního dne života zrakem dítě rozeznává pouze světlo a tmou. Od 10. do 24. dne novorozenec fixuje jasně osvětlené předměty.

Důležitý je vzájemný kontakt s matkou

Období kojence

- **Do 1 roku**
- Krmení dítěte mateřským mlékem – obsahuje protilátky
- Formuje se citová vazba, zcela je závislý na matce

- Podněty z okolí na něj působí jako informace
- Je to období rychlého tělesného růstu, duševního vývoje i rozvoje pohyblivosti

Na konci prvního roku dochází k prvním krokům a prvním slovům

Období batolete

- **Od 1 roku do 3 let**
- Dítě se rozvíjí ve všech oblastech, motorika - nejvíce chůze - začíná běhat, poskakuje snožmo, uchopuje předměty do 3 prstů, navléká korále, rozepne knoflíky, řeč – porozumí obsahu slova, aktivně užívá až 900 slov, pojmenuje některé činnosti, užívá krátké věty
- Je ještě závislé na matce, ale vytváří si vztahy s dalšími členy rodiny
- Je to období vzdoru: dítě prosazuje svá přání

Hlavní činností je hra, ta napomáhá k zdokonalování

Předškolní věk

- **Od 3 do 6 let**
- Hlavní činností je hra, touží po kontaktu s dětmi -
vrstevníci začínají hrát významnější roli, potřebuje jistotu a bezpečí v rodině
- Dítě potřebuje aktivitu a sebeprosazení
- Zvládá základní hygienické návyky
- Dochází ke zdokonalování nervové soustavy, intenzivnímu rozvoji paměti, rozvíjení fantazie

Konec této fáze končí důležitým sociálním mezníkem: nástupem do školy

Mladší školní věk

- **Záleží na tom, kdy dítě nastoupí do školy: (od 6 - 7 do 11 - 12)**
  - Dítě si zvyká na různé povinnosti
  - Zdokonaluje se po stránce tělesné, rozumové, citové a sociální
  - Má potřebu po kontaktu s vrstevníky, vznikají kamarádské party,
- Dítě má různé koníčky, zájmy

Období pubescence

- **Starší školní rok od 11-12 do 20-22**
- Dělí se na dva úseky: pubertu a adolescenci
- **Puberta (od 11-12 do 15 let) – je to období z celého života nejdramatičtější a nejdynamičtější, období „bouří a krizí“ , dochází k velkým tělesným, duševním i sociálním**

změnám, objevují se známky pohlavního dospívání, dospívající bývají citlivější až přecitlivělí, nálady se rychle střídají, dochází k odmlouvání, neplní požadavky dospělých, záleží jim více na názoru vrstevníků než na názoru dospělých, končí dalším sociálním mezníkem: ukončením povinné školní docházky a volbou dalšího vzdělání

- Adolescence (od 15 do 20 - 22) – dokončuje se tělesný růst, největší rozvoj fyzických a duševních sil, zastavuje se růst, mění se postavení mladého člověka, do tohoto období spadá další důležitý sociální mezník: ukončení učebního obru nebo střední školy následované vstupem do zaměstnání nebo na vysokou školu

Dospělost

- Je to dlouhá životní etapa, trvající zhruba od 20 do 65 let
- Hmotná soběstačnost
- Dochází ke zrání osobnosti, hledání si stálého zaměstnání, partnera
- Stává se rodičem, přebírá zodpovědnost nejen za sebe ale i za své děti
- Touží po klidu a životních jistotách
- Dětem dospělý většinou připadají „staří“ a nudní.
- Na konci dospělosti se životní tempo zmírňuje, rodiče zůstávají většinou sami – děti odcházejí z domova

Stáří

- 65 a výše
- Úbytek fyzických sil, klesá pružnost myšlení
- Zhoršuje se zdraví, úbytek vody v tkáních, úbytek podkožního tuku
- Citlivost na duševní podněty
- Vysoké stáří od 75 let - závislost na pomoci okolí
- © **gruzínské přísloví: ``STAŘÍ LIDÉ ŠPATNĚ CHODÍ, ALE DOBŘE RADÍ``**